

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 67.76я73

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-4-11>

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ СИСТЕМИ Е-НОТАРІАТУ

Долинська Марія Степанівна,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін,
Інститут права
Львівського державного університету внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0352-5470>

***Анотація.** Стаття присвячена актуальним проблемам цивільного та нотаріального права, а також нотаріального процесуального права в Україні.*

Мета статті – здійснити аналіз правових засад впровадження нового українського правового інституту – системи е-нотаріату.

У процесі проведення дослідження використано низку загально-наукових та спеціальних методів пізнання, в тому числі діалектичний метод, формально-юридичний, порівняльно-правовий, та інші методи.

Дослідивши засадничі принципи запровадження е-нотаріату на українських теренах, автор стверджує, що інститут е-нотаріату, не є суто українським, а відбулося запозичення кращих світових трендів створення «кібернотаріату» (електронного нотаріату).

В Україні відбуваються процеси, спрямовані щодо впровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, як експерименту, в нотаріальну реальність.

Постанова Кабінету Міністрів України № 1444 від 29 грудня 2021 року «Деякі питання реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату» встановлює засадничі принципи е-нотаріату, які можуть з часом змінюватися та еволюціонувати, але вони є найістотнішими для такого типу цифровізації нотаріальної діяльності (враховуючи досвід діджиталізації надання нотаріальних послуг в інших країнах латинського типу нотаріату).

Відповідно до частини п'ятої статті 52 Закону України «Про нотаріат» лише запис у вказаному Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій є доказом вчинення нотаріальної дії. Вважаємо, що реєстрація в Електронному реєстрі нотаріальних дій є також електронним доказом вчинення такої нотаріальної дії.

Автор пропонує внести зміни до чинного законодавства щодо врегулювання питання запровадження Системи е-нотаріату. В тому числі зробити зміни до Закону України «Про нотаріат» шляхом внесення змін до статті 34, або доповнення законодавчого акта новою статтею, де передбачити перелік нотаріальних дій, які повинні бути внесені до Електронного реєстру для реєстрації нотаріальних дій.

***Ключові слова:** нотаріус, діджиталізація, нотаріальна контора, електронні реєстри, електронний кабінет, електронний доказ.*

Dolynska Mariia. On the issue of implementation in Ukraine of the fundamental principles of the e-notary system

***Abstract.** The article is devoted to current problems of civil and notarial law, as well as notarial procedural law in Ukraine.*

The purpose of the article is to analyze the legal foundations of the introduction of a new Ukrainian legal institution – the e-notary system.

In the process of conducting the research, a number of general scientific and special methods of cognition were used, including the dialectical method, formal-legal, comparative-legal, and other methods.

Having studied the basic principles of the introduction of e-notary on Ukrainian territory, the author claims that the institution of e-notary is not purely Ukrainian, but the best global trends in the creation of 'cybernotary' (electronic notary) have taken place.

In Ukraine, there are processes aimed at the introduction of the Unified State Electronic System of e-Notary, as an experiment, into a notarial reality.

Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1444 of December 29, 2021 'Some issues of the implementation of the experimental project regarding the phased introduction of the Unified State electronic system of e-notary' establishes the basic principles of e-notary, which may change and evolve over time, but they are the most essential for this type digitization of notarial activity (taking into account the experience of digitization of the provision of notarial services in other countries of the Latin type of notary).

In accordance with the fifth part of Article 52 of the Law of Ukraine 'On Notaries', only an entry in the specified Register for registration of notarial acts is proof of the performance of a notarial act. We believe that registration in the Electronic Register of Notarial Acts is also electronic proof of the execution of such a notarial act.

The author proposes to make changes to the current legislation regarding the settlement of the issue of the introduction of the e-notary system. Including making changes to the Law of Ukraine 'On Notaries', by amending Article 34, or supplementing the legislative act with a new article, which provides for a list of notarial acts that must be entered into the Electronic Register for registration of notarial acts.

Key words: notary, digitization, notary office, electronic registers, electronic office, electronic evidence.

Вступ. Діджиталізаційні процеси протягом останніх десятиліть на планеті проходять семимільними кроками та торкаються всіх без винятку сфер життя людини та суспільства.

Світовий досвід діджиталізації набув поширення і на теренах України, цьому сприяло прийняття відповідного законодавства, зокрема, Закону України № 2657-ХІІ від 02.10.1992 року «Про інформацію» [1].

На думку Ю. Бисаги, під цифровими технологіями слід розуміти сукупність інструментів, методів та процесів, які використовують цифрові сигнали, а також здійснюють обробку такої цифровою інформації для збереження, обміну та передачі даних [2, с. 11]. Ми погоджуємося з автором, що цифрові технології використовуються з метою автоматизації та оптимізації, а також призводять до покращення різних процесів та сфер діяльності.

Цифровізація нотаріальних правовідносин суттєво змінює нотаріальну сферу діяльності як у світі, так і в Україні.

З набуттям незалежності в Україні, відбулися радикальні зміни як в суспільстві, праві та у нотаріальній сфері. Зокрема, прийнятий у 1993 році Закон України «Про нотаріат» [3] спрямовав рух українського нотаріату у напрямку латинської системи нотаріату та ввів у нотаріат новий правовий інститут – приватного нотаріату, хоча у ньому не йшла мова про застосування принципів цифровізації.

Метою статті є здійснення аналізу правових засад впровадження у нотаріальну діяль-

ність в Україні нового правового інституту – системи е-нотаріату.

Матеріали та методи. Розгляд проблемних питань, присвячених цифровізації нотаріальної діяльності, зокрема при веденні Єдиних та Державних реєстрів в Україні присвятили свої дослідження в першу чергу нотаріуси та інші практики, а також науковці. Варто виокремити праці: І. Апалькової, І. Бернацької, Ю. Бисаги, А. Богданець, О. Булгакова, М. Дякович, З. Журавльової, І. Іліопол, Х. Маркович, К. Нестеренко, Н. Павлюк, В. Хоменко, О. Крукевич, М. Гетманцева, Ю. Опанасюка, а також інших.

Вважаємо, що недостатньо уваги приділено розгляду головних засад впровадження в Україні системи е-нотаріату.

У процесі проведення дослідження використано низку загально-наукових та спеціальних методів пізнання, в тому числі діалектичний метод, формально-юридичний, порівняльно-правовий, та інші методи.

Результати. Мають рацію вчені, серед яких В. Хоменко, О. Крукевич, М. Гетманцева та Ю. Опанасюка [4], що реформування українського нотаріату в останній час вичерпало свій потенціал та потребувало удосконалення. Цьому в тому числі сприяло поширення різних вірусних інфекцій, особливо COVID-19, що привело до зменшення кількості вчинених нотаріальних дій.

Тому всі погляди стосовно розвитку нотаріату були спрямовані на вивчення закордонного досвіду щодо удосконалення нота-

ріальної діяльності за допомогою цифрових технологій.

Досліджуючи кращий досвід запровадження діджиталізації у нотаріальний процес іншими країнами світу, встановлено, що цей процес варто перенести в нотаріальну практику українських нотаріусів. Зокрема, на цьому наголошував Президент Нотаріальної Палати України, В. Марченко, як представник професійної організації нотаріусів. Варто погодитися з автором, що процес впровадження цифрових технологій повинен бути виваженим, оскільки має бути встановлено «достатній захист інформації» [5, с. 42].

У червні 2017 року в круглому столі «Основні тенденції в реформуванні українського нотаріату та європейський досвід» взяли участь представники української нотаріальної спільноти, а також члени та членкині нотаріальних палат Латвії та Литви, науковці та практики, представники владних структур, громадськості. Серед інших важливих питань, було обговорено Концепцію реформування українського нотаріату, в тому числі перспективи щодо застосування засадничих принципів діджиталізації в українському нотаріальному процесі.

Варто зауважити що цифровізація українського нотаріату проходить вже не один рік, оскільки певні складові діджиталізації де-факто уже використовують у нотаріальній практиці українські нотаріуси.

Прикладом цього свідчать запровадження в державі Єдиних та Державних реєстрів Міністерства юстиції України, безпосередній доступ до яких мають державні та приватні нотаріуси України.

Варто пригадати, що ще в кінці 1990-х років в Україні відбулося зародження перших електронних реєстрів в системі нотаріату.

Так, наказами Міністерства юстиції України: № 21/5 від 6 травня 1998 року затверджено Положення про Єдиний реєстр доручень; № 36/5 від 29 червня 1999 року «Про здійснення заходів щодо захисту нотаріально оформлюваних документів» започатковано Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів; № 26/5 від 27 травня

1999 року запроваджено Єдиний реєстр нотаріусів.

Таким чином, вищевказаними нормативно-правовими актами було започатковано введення в нотаріальну діяльність діджиталізації, що стосувалося як загальних засад нотаріальної діяльності, так і окремих питань запровадження нотаріального процесу.

Наказом Міністерства юстиції України № 51/5 від 17 жовтня 2000 року, запроваджено Єдиний реєстр заповітів та спадкових справ [6]. Значущі зміни щодо правового регулювання вищевказаного реєстру запроваджено постановою Кабінету Міністрів України № 491 від 11 травня 2011 року «Про затвердження Порядку державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі» [7]. У відповідності до вищевказаного акту, наказом Мінюсту № 1810/5 від 07 листопада 2011 року затверджено Положення про Спадковий реєстр.

Закон України № 1878-VI від 11 лютого 2010 року «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інших законодавчих актів України» [8] встановив, що з 1 січня 2013 року нотаріус, крім своїх нотаріальних повноважень, виконує також повноваження спеціального суб'єкта, який вправі виконувати функції державного реєстратора прав на нерухоме майно.

Важливим щодо впровадження цифровізації у нотаріальну діяльність слід вважати Закон України № 5037-VI від 04 липня 2012 року [9], яким запроваджено «діджиталізаційні» зміни до Закону України «Про нотаріат».

По-перше, у нотаріальному законодавчому акті підтверджено надання нотаріусам повноважень реєстратора прав на нерухоме майно.

По-друге, доповнено Закон України «Про нотаріат» окремою статтею 46¹ під назвою «Повноваження нотаріусів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

По-третє, зобов'язано державних та приватних нотаріусів держави під час вчинення

нотаріальних дій з нерухомим майном, а також об'єктом незавершеного будівництва, отримувати відповідні відомості (витяги) з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно за допомогою цифрових технологій.

Наказом Мін'юсту № 1174/5 від 21 липня 2014 року запроваджено проведення кваліфікаційного нотаріального іспиту у формі електронного анонімного тестування [10], тобто діджиталізаційні процеси торкнулися і доступу до професії нотаріуса.

У наступні роки було прийнято низку законодавчих та нормативно-правових актів, присвячених подальшому впровадженню діджиталізаційних засад у нотаріальну діяльність. Цьому сприяло схвалення у 2016 році Концепції розвитку електронних послуг в Україні та у 2021 році – Концепції розвитку цифрових компетентностей.

Наголошуємо, що стаття 46¹ Закону України «Про нотаріат» зазнала численних змін та редагувань, в тому числі Законами України № 834-VIII та № 835-VIII від 26 листопада 2015 року; Законом України № 199-IX від 17 жовтня 2019 року, Законом України № 2518-IX від 15.08.2022 року.

У відповідності до Закону України № 835-VIII від 26 листопада 2015 року нотаріуси з 13 грудня 2015 року наділені новими повноваженнями – суб'єкта державної реєстрації – у разі проведення ними державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [11].

Підтвердженням активного впровадження в український нотаріальний процес діджиталізації є те, що законодавець у частині першій статті 46¹ Закону України «Про нотаріат» зобов'язує державних та приватних нотаріусів під час вчинення нотаріальних дій використовувати відомості Єдиних, а також державних реєстрів [3].

Як в країнах латинського типу нотаріату, так і в Україні засадничою основою сучасної нотаріальної діяльності або принципом виступає принцип законності. При цьому зауважуємо, що принцип діджиталізації набуває все більшого поширення та спрямовує до

створення в Україні «електронного нотаріату» [12, с. 75; 13, с. 57].

На це, зокрема, націлює Міністерство юстиції України, маючи на меті запровадити так звану «Систему е-нотаріат», як новий електронний сервіс.

Нормативно-правовим актом, який закріплює основні засади запровадження в Україні Системи е-нотаріату, є постанова Кабінету Міністрів України № 1444 від 29 грудня 2021 року «Деякі питання реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату» [14]. Вищевказаним актом затверджено Порядок проведення експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату.

Постанова Кабінету Міністрів України № 1444 встановлює засадничі принципи е-нотаріату, які можуть з часом змінюватися та еволюціонувати, але вони є найістотнішими для такого типу цифровізації нотаріальної діяльності (враховуючи досвід діджиталізації надання нотаріальних послуг в інших країнах латинського типу нотаріату).

Законодавець дає визначення Єдиної державної електронної системи е-нотаріату (далі – «Система е-нотаріату») як автоматизованої інформаційної системи.

Завданнями системи е-нотаріату виступають:

- отримання від нотаріусів відомостей щодо їхньої діяльності, їх обробка та накопичення;
- збереження отриманої від нотаріусів інформації;
- захист та використання отриманих відомостей щодо нотаріальної діяльності;
- забезпечення усіх видів обміну нотаріальною інформацією (згідно норм чинного законодавства);
- внесення отриманої від нотаріусів інформації до єдиних та державних реєстрів, які існують в системі Міністерства юстиції України.

Держателем вищевказаної системи є Міністерство юстиції України, а технічним

адміністратором виступає державне підприємство, що належить до сфери управління того ж міністерства.

Нотаріальній палаті України відводиться місце функціонального адміністратора електронного робочого місця нотаріуса.

Нормативно-правовим актом передбачено три основні етапи впровадження Системи е-нотаріату та виокремлено загалом вісім складових системи е-нотаріату.

Вищевказаною постановою затверджено Порядок проведення експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату.

В основу створення та запровадження е-нотаріату в Україні покладено певні вихідні положення, на характеристиці яких ми вважаємо за необхідне зупинитися.

Першою засадничою особливістю запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату є електронне робоче місце нотаріуса, яке в свою чергу є підсистемою вищевказаної системи е-нотаріату та якому відводиться окреме значуще положення оскільки у ньому зароджується, провадиться та вчиняється нотаріальний акт (нотаріальна дія) за допомогою засобів цифровізації, тобто здійснюється нотаріальний процес, який є доволі складним, трудомістким та відповідальним.

Законодавець у пункті третьому Порядку реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату (надалі Порядок) у визначенні поняття електронного робочого місця нотаріуса характеризує всі складові цієї підсистеми та огульно окреслює функції та повноваження нотаріусів (в тому числі за допомогою засобів цифровізації) щодо порядку вчинення нотаріальних дій та виконання інших уповноважених державою повноважень, а також взаємодію, за допомогою цієї підсистеми, нотаріуса з його клієнтом.

Більш детально електронне робоче місце нотаріуса (як приватного, так і державного) охарактеризовано у пункті 17 вищевказаного Порядку.

Зауважуємо, що нотаріус повинен отримати дозвіл (в установленому порядку) на доступ до системи е-нотаріату, яке здійснюватиметься через електронне робоче місце нотаріуса (е-місце нотаріуса). Однією з головних умов доступу нотаріуса до цієї системи є те, що його нотаріальна діяльність не повинна бути припиненою або зупиненою.

У нормативному акті наголошено про те, що лише за письмовою заявою або приватного нотаріуса або державної нотаріальної контори доступ до вищевказаної системи може бути надано помічнику приватного нотаріуса чи іншій особі, що перебуває з ним у трудових відносинах, так і консультанту чи працівнику державної нотаріальної контори. При цьому зауважується, що межі повноважень таких осіб визначаються у посадових інструкціях.

На нашу думку, ці повноваження можуть змінюватися, і тому буде необхідно при зміні повноважень працівника – відразу змінювати його посадову інструкцію та відповідно знову клопотати нотаріусом щодо розширення повноважень працівника в системі е-нотаріату.

Вважаємо, що при звільненні працівника приватний нотаріус чи завідувач державної нотаріальної контори повинен письмовою заявою відразу повідомити про це технічного адміністратора.

При цьому зауважуємо, що у випадку зупинення або припинення нотаріальної діяльності нотаріуса доступ до системи е-нотаріату втрачають не лише сам нотаріус, але й його працівники, яким надано право доступу до такого реєстру.

Другою засадничою особливістю впровадження Системи е-нотаріату є функціонування підсистеми Електронного реєстру реєстрації нотаріальних дій.

Варто пригадати, що про важливість створення вказаної підсистеми було наголошено у 2019 році, в Указі Президента України «Про заходи щодо протидії рейдерству» [15], оскільки вказаний реєстр являється одним із інструментів, що виступають гарантіями захисту державою речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Підсистема Електронного реєстру нотаріальних дій повинна забезпечувати реєстрацію та облік вчинених державними та приватними нотаріусами нотаріальних дій; збереження та захист, пошук, а також перегляд вказаних вище відомостей щодо вчинених нотаріальних дій.

У Порядку наголошується, що цей реєстр виключно функціонує в системі Міністерства юстиції України та призначений для ведення уніфікованої системи записів про вчинені нотаріальні дії та їх збереження.

Щодо обліку вчинення кожної нотаріальної дії передбачено формування окремої електронної нотаріальної справи. Вказану нотаріальну справу складає сукупність файлів електронних документів, створених нотаріусом та/або поданих/отриманих для вчинення нотаріальної дії, в тому числі отриманих шляхом інформаційної взаємодії з єдиними та державними реєстрами, кадастрами, іншими інформаційними системами, та електронних копій паперових документів з накладеним кваліфікованим електронним підписом нотаріуса, передбачених законодавством, які формуються відповідно до номенклатури справ державної нотаріальної контори або приватного нотаріуса та зберігаються в Електронному нотаріальному архіві [14].

Реєстрація в Електронному реєстрі нотаріальних дій здійснюється нотаріусом, який вчинив таку нотаріальну дію – у день вчинення відповідної нотаріальної дії відразу – після внесення запису до реєстру для реєстрації нотаріальних дій у паперовій формі.

Зауважуємо, що в Електронний реєстр нотаріальних дій вносяться відомості, які повинні були передбачені у Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій, що ведуться нотаріусами у паперовому варіанті, тобто мають бути ідентичні записи.

Відповідно до частини п'ятої статті 52 Закону України «Про нотаріат» лише запис у вказаному Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій є доказом вчинення нотаріальної дії. Вважаємо, що реєстрація в Електронному реєстрі нотаріальних дій є також електронним доказом вчинення такої нотаріальної

дії. Таким чином, нотаріальна дія підлягає подвійній реєстрації.

Наголошуємо, що вищевказані відомості після внесення до Електронного нотаріального реєстру повинні бути скріплені накладенням кваліфікованого електронного підпису нотаріуса.

Як і в паперовому Реєстрі для реєстрації нотаріальних дій, так і в Електронному реєстрі кожній вчиненій нотаріальній дії присвоюється «унікальний номер» (за допомогою програмних засобів). При цьому у пункті 36 Порядку наголошено, що у випадку виявлення розбіжностей між відомостями, що були внесені у Електронний реєстр для реєстрації нотаріальних дій, та відомостями, що були внесені державними чи приватними нотаріусами у Реєстр для реєстрації нотаріальних дій, що ведуться нотаріусами у паперовій формі, пріоритет надається паперовим відомостям.

Наступною підсистемою Системи е-нотаріату, який має безпосередній зв'язок з попередньою підсистемою є Електронний нотаріальний архів. Призначення цього сервісу полягають у збереженні: електронних нотаріальних справ (відомостей, що вносяться нотаріусами про вчинені нотаріальні дії), інших електронних документів, які були отримані нотаріусами або ними створені, в тому числі шляхом сканування документів з паперовою нотаріальною справою, а також документів, з інших електронних реєстрів [14].

Як зауважують К. Нестеренко та О. Булгакова, впровадження електронного нотаріального архіву та електронної звітності не лише б полегшило нотаріальний процес, але й вивільнило час нотаріуса «для інших важливих процедур» [16, с. 114].

Ця ідея також знайшла своє відображення у постанові Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1444.

Значущими є положення пункту 21 вищевказаного порядку, відповідно з якими через електронне робоче місце нотаріуса здійснюється автоматизована взаємодія Системи е-нотаріату з іншими автоматизованими, інформаційними, інформаційно-телекомуні-

каційними системами державних органів та установ, правоохоронних органів, Мін'юсту та його територіальних органів [14].

Також необхідною умовою – засадничою особливістю запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату є Електронний кабінет клієнта нотаріуса. За допомогою цього електронного сервісу клієнт нотаріуса має можливість взаємодіяти з нотаріусом з використанням електронного підпису «у режимі реального часу».

Варто зауважити, що Україна впевнено йде по шляху запровадження е-нотаріату, оскільки чотири його складові – Єдині реєстри: нотаріусів, довіреностей, спеціальних бланків документів та Спадковий реєстр уже діють, хоча потребують реформування та модернізації.

Таким чином, Єдиний реєстр нотаріусів, Єдиний реєстр спеціальних бланків документів, Єдиний реєстр довіреностей та Спадковий реєстр складають наступну групу засадничих принципів запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, оскільки від належного їх функціонування залежить дієвість вищевказаної Системи е-нотаріату.

Дійсно, запозичуючи досвід країн латинського нотаріату, український нотаріат впевнено прямує до створення електронного нотаріату, хоча на нашу думку, вже певний відрізок шляху пройдено [17].

Ми погоджуємося з науковцями та практиками, в тому числі З. Журавльовою, що до процедури функціонування е-нотаріату «не пристосовані» норми Закону України «Про нотаріат» [18, с. 149].

Мають рацію науковці та практики, в тому числі нотаріуси, що запровадження Системи е-нотаріату є досить складним (в тому числі технічно та технологічно) процесом, а також дорого вартісним проектом, який потребує, перш за все, належного законодавчого регулювання.

Тому Рада Нотаріальної палати України звернулася до Міністерства юстиції України з клопотанням відтермінувати реалізацію постанови Кабінету Міністрів України № 1444 від 29 грудня 2021 року «Деякі питання реалізації експериментального про-

екту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату».

Ми підтримуємо думку практикуючих нотаріусів та науковців щодо необхідності передбачення у Законі України «Про нотаріат» переліку видів нотаріальних дій, які підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиній державній електронній системі е-нотаріату.

Нотаріуси-практики та науковці, серед яких І. Апалькова, пропонують посвідчувати не лише електронні правочини, але й електронні копії документів, а також застосовувати у нотаріальній практиці «електронні копії довіреностей» [19, с. 31].

У пункті 43 Порядку проведення експериментального проекту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату наголошено, що надання відповідних відомостей як з Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, так і єдиних реєстрів здійснюється за відповідними правилами, встановленими Міністерством юстиції України та з виконанням вимог статей 8 та 8¹ Закону України «Про нотаріат». Вважаємо, що зміни щодо використання відомостей системи е-нотаріату також повинні бути внесені у вищевказаний законодавчий акт.

Однак війна Росії проти України внесла свої корективи. Діяльність нотаріату у цей час регулювалася із врахуванням реального стану речей в державі та відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28 лютого 2022 року № 164 [20], зокрема, в частині доступу нотаріусів до єдиних та державних реєстрів.

Висновки. Дослідивши засадничі принципи запровадження е-нотаріату на українських теренах, дійшли висновків, що інститут е-нотаріату не є суто українським, а відбулося запозичення кращих світових трендів створення «кібернотаріату» (електронного нотаріату).

В Україні відбуваються процеси, спрямовані щодо впровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, як експерименту, в нотаріальну реальність.

Тому лише після завершення цієї війни можна говорити про втілення в життя принципів «е-нотаріату» ґрунтовно в нотаріальну практичну діяльність українських нотаріусів.

Реалізація експериментального проекту Системи е-нотаріату, згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1444 від 29 грудня 2021 року, має на меті виявити на практиці недоліки, кіберзагрози та труднощі, з якими стикатимуться як нотаріуси, так і особи, які звернуться до них за вчиненням

нотаріальних дій при вчиненні нотаріальних дій.

Пропонуємо внести зміни до чинного законодавства щодо врегулювання питання запровадження Системи е-нотаріату. В тому числі зробити зміни до Закону України «Про нота́ріат» шляхом внесення змін до статті 34 або доповнення законодавчого акта новою статтею, де передбачити перелік нотаріальних дій, які повинні бути внесені до Електронного реєстру для реєстрації нотаріальних дій.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10. 1992 року № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 48, ст. 650.
2. Бисага Ю.Ю. Цифрові технології в нотаріаті: сутність та особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 11–16.
3. Про нота́ріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
4. Khomenko, V. O., Krukevych, O. M., Hetmantsev, M. O., Opanashuk, Y. Y. Features of Conclusion of Electronic Transactions Requiring a Notarial Certificate. *International Journal of Criminology and Sociology*, 10, 2021. 423–429. URL: <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2021.10.50>.
5. Марченко В.М. Окремі питання впровадження в Україні системи Е-нотаріату. *Прикарпатський науковий вісник*. 2020. Випуск 1(30). С. 42–46.
6. Про Єдиний реєстр заповітів та спадкових справ : наказ Міністерства юстиції України № 51/5 від 17.10.2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0714-00#Text>.
7. Про затвердження Порядку державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі : постанова Кабінету Міністрів України № 491 від 11 травня 2011 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2011-%D0%BF/ed20110511#Text>.
8. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інших законодавчих актів України : Закон України від 11.02.2010 № 1878-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1878-17#Text>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно : Закон України від 4 липня 2012 року № 5037-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5037-17#n11>.
10. Про внесення змін до Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату : наказ Міністерства юстиції України від 21.07.2014 р. № 1174/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-14#n8>.
11. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 26 листопада 2015 року № 835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19#Text>.
12. Долинська М.С. Проблеми нотаріального процесу : підручник. Львів : ЛьвДУВС. 2022. 744 с.
13. Долинська М.С. Принципи нотаріального процесуального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 55–58.
14. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату: постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-2021-%D0%BF#Text>.
15. Про заходи щодо протидії рейдерству : Указ Президента України від 22 липня 2019 року № 542/2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542/2019#Text>.
16. Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Особливості реформування нотаріату в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 2(71). С. 110–117.
17. Долинська М.С. Деякі аспекти використання електронних сервісів при провадженні нотаріальної діяльності нотаріусами Грузії та України: «Іт-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні.

Четверта Міжнародна науково-практична конференція. НУ Львівська політехніка Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти. 27.11. 2020 р. м Львів. URL: <http://aphd.ua/publication-750/>.

18. Журавльова З. Адміністративно-правове регулювання функціонування електронного нотаріату. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 148–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2020_12_26.

19. Апалькова І.С. Нотаріат в Україні: становлення та запровадження цифрових технологій. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»* № 2(16). 2021. С. 27–32.

20. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. за № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.

References:

1. Pro informaciyu [About information]: *Zakon Ukrayiny vid 02.10. 1992 roku No 2657-XII/ Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1992, No 48, st.650.* [in Ukrainian]

2. Bysaga Yu.Yu. (2023). Tsyfrovii tekhnolohii v notariati: sutnist ta osoblyvosti [Digital technologies in the notary: essence and features]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya PRAVO*. 78. 2. P. 11-16. [in Ukrainian].

3. Pro notariat [About the notary: Law of Ukraine]: *Zakon Ukrayiny vid 02.09.1993 r. No. 3425- XII*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>. [in Ukrainian].

4. Khomenko, V.O., Krukevych, O.M., Hetmantsev, M.O., & Opanashuk, Y.Y. (2021). Features of Conclusion of Electronic Transactions Requiring a Notarial Certificate. *International Journal of Criminology and Sociology*, 10, 423–429. <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2021.10.50>. [in Ukrainian].

5. Marchenko, V.M. (2020). Okremi pytannia vprovadzhennia v Ukraini systemy E-notariatu [Some issues of implementation of the E-notary system in Ukraine]. *Prykarpatskyi naukovyi visnyk*, 1(30). P. 42-46. [in Ukrainian].

6. Pro Yedynyi reiestr zapovitiv ta spadkovykh sprav: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 51/5 vid 17.10.2000 roku [About the Unified Register of Wills and Inheritance Cases: Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 51/5 dated 10/17/2000]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0714-00#Text> [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Poriadku derzhavnoi reiestratsii zapovitiv i spadkovykh dohovoriv u Spadkovomu reiestri: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 491 vid 11 travnia 2011 roku [On approval of the Procedure for state registration of wills and inheritance contracts in the Inheritance Register: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 491 of May 11, 2011]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2011-%D0%BF/ed20110511#Text> [in Ukrainian]

8. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnu reiestratsiiu rechovykh prav na nerukhome maino ta yikh obtiazhen» ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy: *Zakon Ukrainy vid 11.02.2010 № 1878-VI* [On amendments to the Law of Ukraine ‘On State Registration of Real Property Rights and Encumbrances’ and other legislative acts of Ukraine: Law of Ukraine dated February 11, 2010 No. 1878-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1878-17#Text>. [in Ukrainian]

9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia ta sproshchennia protsedury derzhavnoi reiestratsii zemelnykh dilianok ta rechovykh prav na nerukhome maino: *Zakon Ukrainy vid 4 lystopada 2012 roku № 5037-VI* [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement and simplification of the procedure for state registration of land plots and real rights to immovable property: Law of Ukraine dated July 4, 2012 No. 5037-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5037-17#n11> [in Ukrainian]

10. Pro vnesennia zmin do Poriadku dopusku osib do skladannia kvalifikatsiinoho ispytu ta provedennia kvalifikatsiinoho ispytu Vyschoiu kvalifikatsiinoiu komisiieiu notariatu: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 21.07.2014 r. № 1174/5 [On making changes to the Procedure for admitting persons to take the qualification exam and conducting the qualification exam by the Higher Qualification Commission of the Notary: order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 07/21/2014 No. 1174/5]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-14#n8>. [in Ukrainian]

11. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy ‘Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib ta fizychnykh osib – pidpriemtsiv’ ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo detsentralizatsii povnovazhen z derzhavnoi reiestratsii yurydychnykh osib, fizychnykh osib – pidpriemtsiv ta hromadskykh formuvan: *Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku № 835-VIII* [On Amendments to the Law of Ukraine ‘On State Registration of Legal Entities and Individual Entrepreneurs’ and some other legislative acts of Ukraine

regarding the decentralization of powers for state registration of legal entities, individual entrepreneurs and public organizations: Law of Ukraine dated November 26, 2015 No. 835-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19#Text>. [in Ukrainian]

12. Dolynska, M.S. (2023). *Problemy notarialnoho protsesu [Problems of the notarial process]*. Lviv : L`vDUVS. 744 p. [in Ukrainian].

13. Dolynska, M.S. (2020). *Pryncypy notarialnogo procesualnogo prava [Principles of notarial procedural law]*. *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*, 4. P.55-58. [in Ukrainian]

14. *Deiaki pytannia realizatsii eksperymentalnoho proektu shchodo poetapnogo zaprovadzhennia Yedynoi derzhavnoi elektronnoi systemy e-notariatu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 hrudnia 2021 roku № 1444 [Some issues of the implementation of the experimental project regarding the phased introduction of the Unified State Electronic System of e-Notary: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021 No. 1444]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-2021-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]

15. *Pro zakhody shchodo protydii reiderstvu : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22 lypnia 2019 roku № 542/2019 [On measures to combat raiding: Decree of the President of Ukraine dated July 22, 2019 No. 542/2019]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542/2019#Text>. [in Ukrainian]

16. Nesterenko, K.O., & Bulhakova, O.V. (2020). *Osoblyvosti reformuvannia notariatu v Ukraini [Peculiarities of reforming the notary bodies in Ukraine]*. *Pravovij chasopys Donbasu*, 2 (71). P. 110–117. [in Ukrainian]

17. Dolynska, M.S. (2020) *Deyaki aspekty vykorystannya elektronnyh servisiv pry provadzhenni notarialnoyi diyalnosti notariusamy Gruziyi ta Ukrayiny [Some aspects of the use of electronic services in the conduct of notarial activities by notaries of Georgia and Ukraine]*. «It-pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukrayini. Chetverta Mizhnarodna nauково-praktychna konferenciya. NU Lvivska politexnika Navchalno-naukovyj Instytut prava, psykholohiyi ta innovacijnoyi osvity, 27.11. 2020 r. m Lviv. Retrieved from: <http://aphd.ua/publication-750/>[in Ukrainian]

18. Zhuravlova, Z. (2020). *Administratyvno-pravove reguluvannya funkcionuvannya elektronnoho notariatu [Administrative and legal regulation of the functioning of the electronic notary]*. *Pidpnyemnyctvo, gospodarstvo i pravo*. 12. P. 148-151. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2020_12_26. [in Ukrainian]

19. Apalkova, I.S. (2021). *Notariat v Ukrayini: stanovlennya ta zaprovadzhennya tsyfrovkyh tekhnolohii [Notary in Ukraine: establishment and introduction of digital technologies]*. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*, 2(16). P. 27-32. [in Ukrainian]

20. *Deiaki pytannia notariatu v umovakh voiennoho stanu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.02.2022 r. za № 164 [Some issues of notary public service under martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2022 under No. 164]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]